

150

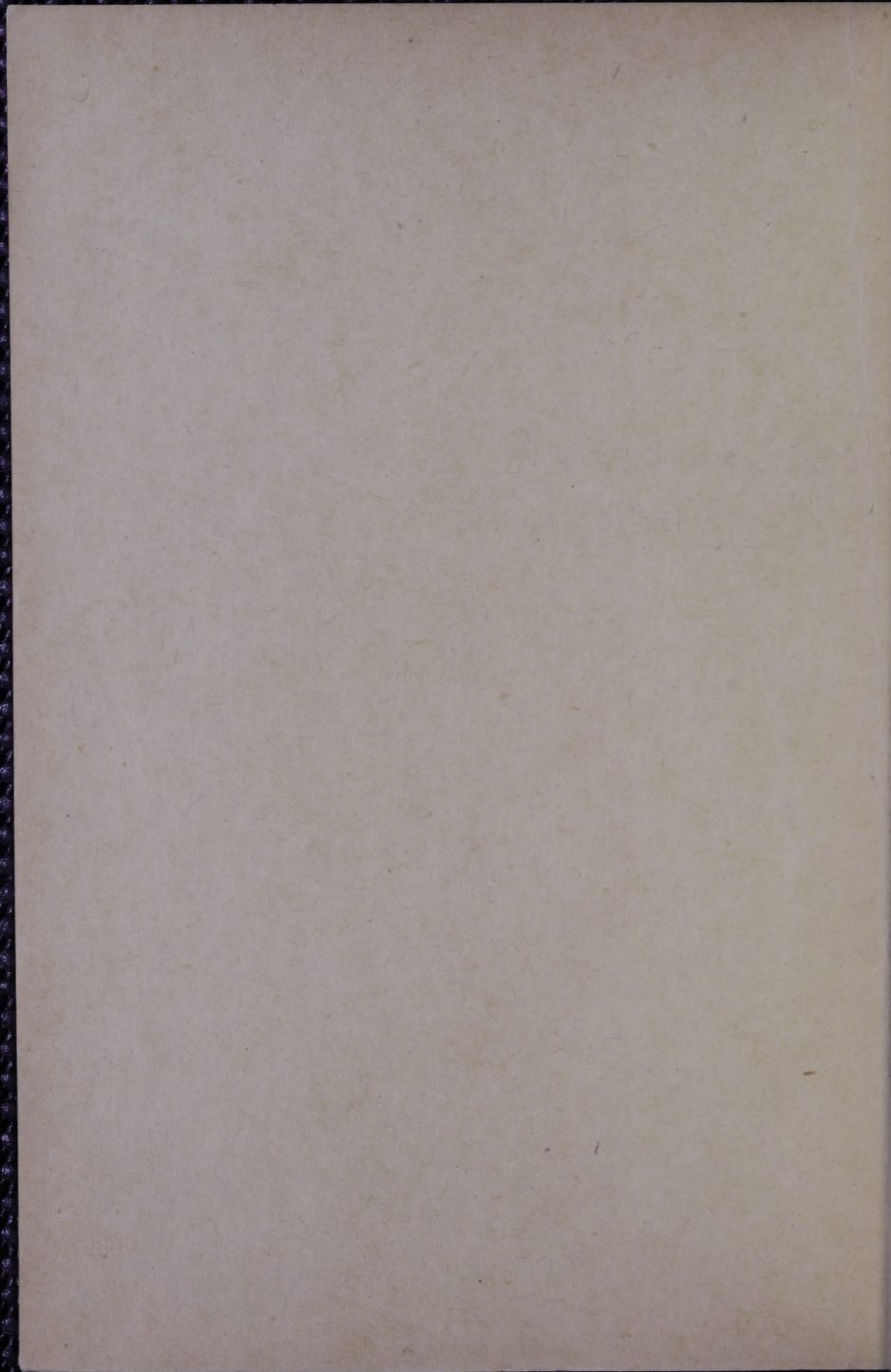
Latv. nod.

ZALAMANS TULBOVIČS
Zvērināta advokāta palīgs

Aprakstītās mantas glabātāja atlīdzība

R Ī G A

1 9 3 9

VHC

Latv. nod.

ZALAMANS TULBOVIČS
Zvērināta advokāta palīgs

34
—
743

Aprakstītās mantas glabātāja atlīdzība

R Ī G A
1 9 3 9

L. V. B.
№ ~~358249~~ ✓

0303065631

Spiestuve »V Ā R D S«
Rīgā, Peldu ielā № 24.

Mūsu materiālistiskajā laikmetā tiesības ļoti reti uzstāda prasību, ka kāds pienākums būtu jāuzņemas bez atlīdzības. Pat tad, kad atteikšanās no pienākuma pildīšanas nav pieļaujama (piem., attiecībā uz aizbildņa amatu — CL 245. p.), likums tomēr atzīst, ka par katru darbu jāsaņem atlīdzība (CL 307. p.).

Ar šo principu izskaidrojams arī tas, ka atlīdzība paredzēta pat tad, kad lieta grozās ap parādnieku, kuŗa materiālais stāvoklis tik tālu pasliktinājies, ka jāapraksta viņa kustamā manta.

Vēršot piedziņu uz kustamu mantu, tā ir jāapķīlā (CPL 1116.—1127. p. p.), jāapraksta (1128.—1147. p. p.) un jānovērtē (1148.—1155. p. p.). Pēc tam apķīlātā manta jānodod glabātājam. Šis glabātājs saņem maksu par glabāšanu pēc viņa savstarpīgās vienošanās ar parādnieku un piedzinēju, bet ja šāda vienošanās nenotiek, tad uz sevišķu noteikumu pamata noliekamā apmērā (CPL 1161. p.). Bez tam likums veltī vēl vienu pantu šiem sevišķiem noteikumiem. Ar to izsmeltas gandrīz visas normas, kas Civilprocesa likumā paredzētas apskatāmam jautājumam.

Lai gan tik maz pantu apskata visu institūtu, prakse pierādījusi, ka viņš nemaz nav tik vienkāršs, kā to varētu secināt no trūcīgām likuma norādēm. Un visur, kur likums klusē, robs jāaizpilda tiesu praksei. Tamdēļ man nāksies se-

višķu uzmanību veltīt senāta spriedumiem runā esošā jautājumā.

Vispirms jānoskaidro, kad glabātājs var pieprasīt atlīdzību.

Atlīdzība
nākas ne
tikai pēc
mantu pār-
došanas.

CPL 1167. p. nosaka, ka pārdotās mantas glabāšanas izdevumi aprēķināmi un samaksājami no pārdošanā ieņemtās summas. Tā kā glabāšanas izdevumi šeit nostādīti atkarībā no mantu pārdošanas, varētu likties, ka glabāšanas izdevumi (un to starpā arī glabātāja atlīdzība) sedzami vienīgi no pārdošanā ieņemtās summas. Ja piedziņas procesā par normālu jāuzskata gadījums, ka aprakstīto mantu pārdod, tad to pašu nevar teikt par mantojuma apsardzības kārtībā aprakstīto mantu, kurai tāpat piemērojami noteikumi par glabātāja atlīdzību, kā redzams no CPL 1614. p. atsaucēs uz 1156.—1167. p. p. Tas vien jau norāda, ka nav pareizs viedoklis, ka glabātājs saņem savu atlīdzību vienīgi pēc glabātās mantas pārdošanas. Tomēr šādu kļūdu mēs atrodam Krievijas tiesu praksē. (Kriev. sen. 1870. g. spried. Nr. 1908).

Izpildot tiesas spriedumu par īrnieka izlikšanu, tiesu izpildītājs, kā redzams no minētā sprieduma, ievietojis izliktā īrnieka mantas speciālās telpās (sal. CPL 1171. p.), par kurām uz priekšu noteicis atlīdzības apmēru. Kad šo telpu īpašnieks prasības kārtībā pieprasījis no mantu īpašnieka tiesu izpildītāja noteikto atlīdzību, tiesa šo prasību atraidījusi, jo pēc CPL 1205. un 1211. p. p. (toreiz 1060. un 1066. p. p.) glabāšanas izdevumi sedzami pēc glabātās mantas pārdošanas. No tā tiesa secina, ka glabātāja atlīdzība tiesu izpildītājam jāizmaksā pēc mantas pārdošanas neatkarīgi no tā, vai

par to celta kāda prasība tiesā. Tamdēļ glabātājam varot pienākties atlīdzība par tādās mantas glabāšanu, ko paredzēts nolikt izsolē, un tikai pēc tādās izsoles noturēšanas. — Tā kā apskatītā gadījumā lieta negrozījās ap mantu, ko varēja nolikt izsolē, jo šī manta nemaz nebija apķīlāta, tiesa nāca pie slēdziena, ka CPL 1161. p. nebija piemērojams (sk. arī virsrakstu virs 1156. p., kas runā vienīgi par apķīlātās mantas glabāšanu). Senāts tomēr nostājās uz pretējā viedokļa, norādot, ka no CPL 1205. un 1211. p. p. nevarot taisīt minētos slēdzienus. Visos gadījumos, kad glabāšanas vajadzība izsaukta ar tiesas spertajiem soļiem, glabātājam jāsaņem sava atlīdzība. Ja attiecīgā manta pārdota, tad atlīdzība izmaksājama likumā norādītā kārtībā (CPL 1205. p.). Bet arī tad, kad manta jāatdod tās īpašniekam, glabātājam jāsaņem sava atlīdzība saskaņā ar CPL 1161. p.

Prasības
nodrošinā-
šanai aprak-
stītā manta.

Sevišķi jāapstājas pie jautājuma, vai tās mantas glabātājs, kas aprakstīta vienīgi prasības nodrošināšanai un nevis piedziņas procesa kārtībā, var pretendēt uz atlīdzību.

Apķīlātās mantas glabāšanas nodrošana sevišķam glabātājam vai pārņemšanai sevišķās telpās (CPL 1156. p.) ir obligatoriska vienīgi piedziņas procesā, bet pie prasības nodrošināšanas jārikojas saskaņā ar CPL 722. p. (Kriev. sen. 1872. g. spried. Nr. 1195), kas nosaka, ka aprakstītās mantas atstāj tajās telpās, kur tās atradušās, pie kam no valdītāja ņem parakstu, ka viņš mantu uzglabās veselu, atbildot par piesavināšanos uz CPL 1164. panta pamata.

Tā kā šeit skaidri norādīts, ka glabāšana jāatstāj mantas valdītājam, t. i., ka nekādu jaunu pienākumu nevienam neuzliek, nevar būt arī jautājuma par glabātāja atlīdzību. Tomēr 723. p. paredz, ka valdītājs var no glabāšanas atteikties, pie kam šādā gadījumā jāpiemēro 1156.—1167. p. p., kuŗu starpā atrodas arī 1161. un 1162. p. p. par glabātāja atlīdzību. Tamdēļ jātaisa slēdziens, ka prasības nodrošināšanas kārtībā aprakstītās mantas glabātājs var saņemt atlīdzību, vienīgi ja to valdītājs no glabāšanas atteicies (sal. SCKD 1929. g. 27. febr. spr. Nr. 825 firmas „H. Lanc“ prasības lietā pret A./S. „Vega“ un „Liepājas banka“, Konradi-Valters V, 127.—128. l. p.).

Vajadzīgas
pūles.

Interesanta attīstība novērojama jautājuma atrisināšanā par to, vai prasījums par glabātāja atlīdzības izmaksu izceļas ar to vien, ka kāda persona izraudzīta par glabātāju (CPL 1157. p.), vai arī jāprasa sevišķas pūles. Mūsu tiesu praksē šai ziņā palicis vadošs SCKD 1931. gada 2. jūnija spriedums Nr. 1584 Bērtiņa-Bērziņa lietā (Konradi-Valters VII, 114), uz kuŗu senāts vairākkārt vēlāk atsaucies (36/1791, 37/69). Šai spriedumā senāts iziet no bij. Krievijas senāta 1883. g. sprieduma Nr. 75, kas atkal pamatojas uz 1879. g. sprieduma Nr. 57. Tālākie secinājumi šai jautājumā noveduši pēc manas atziņas pie gala rezultata, kas nemaz nav izprotams no pirmā senāta sprieduma, kas bijis par izejas punktu.

Vecākajā spriedumā (1879. g. Nr. 57) senāts bija atzinis, ka prasītājam pienācās atlīdzība par glabāšanu, bet šīs atlīdzības apmērs nebija nosakāms pēc CPL 1161. un 1162. p. p. Apspriežot jautājumu,

kāda mēraukla jāpiemēro atlīdzības apmēra noteikšanai, ja likumā uz to nav atrodama atbilde, senāts atzina, ka atlīdzība jānosaka pēc pūļu veida un daudzuma, kas bija saistītas ar glabāšanas pienākuma pildīšanu.

Nākošo reizi lieta grozījās ap pilnīgi citādu jautājumu, proti ap to, vai mantojuma apsardzības kārtībā aprakstāmā manta pēc Iekšskrievijas likumiem bija jānovērtē (1883. g. Nr. 75). Atsaukdams uz iepriekšējo spriedumu, senāts norāda, ka pat glabātāja atlīdzības apmēra noteikšanai šāds novērtējums nav vajadzīgs, jo atlīdzības apmērs tādā gadījumā nosakāms atkarībā no patērētām pūlēm.

Šis spriedums bija par izejas punktu mūsu senātam, pie kam tēze, ka atlīdzības apmērs nosakāms pēc patērētām pūlēm, pārnesta uz pašu atlīdzības pamatu, un senāts norāda (31/1584), ka atlīdzības maksāšanas priekšnoteikums ir glabāšanas pienākuma faktiska, reāla izpildīšana no glabātāja puses, jo tikai pēdējā attaisno atlīdzības izmaksu, bet nepietiek ar to, ka šai personai jānes atbildība par glabājamo mantu (CPL 1163. un 1164. p. p.). Kā senāts uzsver, pretējais viedoklis novestu pie nepielaižamā stāvokļa, ka atlīdzība būtu maksājama par pilnīgu bezdarbību, ar ko būtu radīta vienīgi iespēja iedzīvoties uz cita rēķina.

No citiem spriedumiem mēs redzam arī, kāda glabāšana nav saistīta ar pūlēm, kamdēļ par viņu nekāda atlīdzība nav maksājama. Tā 1936. g. 26. nov. spriedumā Nr. 1791 Bīriņa prasības lietā pret Zemkopības ministriju (Konradi-Valters XIII, 249. l. p.) redzams, ka aprak-

stija vekselus, kas tāpat kā pirms aprakstīšanas glabājās kādā naudas skapī, bet vēlāk kumodē. Šāda glabāšana pēc otrās instances uzskata nekādas pūles nav prasījusi, kamdēļ nav atzīta tiesība uz atlīdzību. Pats slēdziens par to, vai pūles bija vajadzīgas, attiecas uz lietas faktisko pusi, kamdēļ tas senātā nav pārbaudāms.

Šeit vēl varētu piezīmēt, ka arī bij. Krievijas senāta praksē atrodams gadījums, kur glabātāja atlīdzība nav piešķirta, tamdēļ ka glabātājs nav pielicis nekādu pūļu mantas glabāšanai, pie kam lieta pat grozījās ap nekustamu īpašumu (1879. g. Nr. 61).

Izejot no principa, ka glabātāja atlīdzība pienākas vienīgi par faktiskām pūlēm, mūsu senātam (CKD 1935. g. spriedums Nr. 240, Konradi-Valters XI, 526) nācās atzīt, ka tā nenākas vienmēr tad, kad glabātājam jau neatkarīgi no tiesu izpildītāja dotā uzdevuma ir pienākums mantu glabāt. Tā, piem., rokas ķīlasņēmējam likums uzliek pienākumu (CL 1347. p. I d.) pa visu to laiku, kamēr lieta atrodas viņa rokās, rūpēties par to kā gādīgam saimniekam. Tamdēļ rokas ķīlasņēmējs, pie kuŗa aprakstītā lieta atradusies arī pirms aprakstīšanas, nevar prasīt glabātāja atlīdzību, jo ar aprakstīšanu un mantas nodošanu glabāšanā rokas ķīlasņēmēja stāvoklis šai ziņā nav grozījies. Jautājums par to, ka glabātāja atbildība stingrāka par rokas ķīlasņēmēja, nav svarīgs, jo vērā ņemamas vienīgi faktiskās pūles.

Pēc šāda sprieduma mums būs arī pilnīgi skaidrs, ka glabātājs nevar prasīt likumā noteikto atlīdzību, ja viņš to sa-

nem uz kāda cita pamata. Tā no bij. Krievijas senāta 1876. g. sprieduma Nr. 112 redzams, ka tiesu izpildītājs nodevis mantojuma apsardzības kārtībā aprakstītās mantas glabāt tai personai, kurai mantinieki bija uzticējuši pārvaldīt visu mantojumu, norunājot noteiktu atlīdzību par visa nekustamā īpašuma pārvaldīšanu un pārzināšanu. Glabātājs pēc glabāšanas pabeigšanas prasības kārtībā pieprasījis atlīdzību. Atbildētāji iebilda, ka glabātāja funkcija ietilpusi pārvaldnieka uzdevumos, un ka par pēdējiem viņi atldzību samaksājuši saskaņā ar vienošanos. — Šī prasība atraidīta, ko par pareizu atzina arī senāts.

Nekustamas
mantas
glabāšana.

Apskatāmie 1161. un 1162. p. p. ievietoti CPLikumā tanī nodaļā, kas runā par piedziņas vēršanu uz kustamu mantu (sk. virsrakstu virs 1116. p.). Tas it kā liecinātu, ka viņi attiecas vienīgi uz kustamu mantu, un ja pēc CPL 1614. p. tie piemērojami arī mantojuma apsardzības gadījumos, tad arī šeit viņiem it kā būtu atzīstams tikai tas pats piemērošanas aploks. Tomēr tiesu prakse uz to devusi citu atbildi.

No senāta 1879. gada sprieduma Nr. 57 redzams, ka tiesu izpildītājs nodevis mantojuma apsardzības kārtībā kādā mantojuma masā ietilpstošu nekustamu īpašumu glabāšanā. Pēc glabāšanas pabeigšanas glabātājs cēlis pret nekustamās mantas īpašnieku prasību par glabātāja atlīdzības izmaksu. Tiesu palāta savā spriedumā norādīja, ka piedziņas procesā neesot iespējama nekustamas mantas glabāšana (CPL 1274. p.) Tikai parādniekam miršot piedziņas procesa laikā, esot jāieiecl santojuma masas aizgādnis (CPL

1092. p.), kas par savām pūlēm varot saņemt aizgādņa atlīdzību, bet nekādā ziņā ne nekustamas mantas glabātāja atlīdzību. Tie paši noteikumi piemērojami arī mantojuma apsargāšanai. Nekustamo īpašumu pārvaldīšana ietilpstot aizgādņu uzdevumos (CL 269. p.), tamdēļ nemaz nevarot būt vajadzīga kāda nekustama īpašuma glabāšana. Tāda glabāšana pat neesot iespējama, jo neesot iespējams glabāt kaut ko, kas neesot atdalāms no savas atrašanās vietas. Nekustamu īpašumu iespējams izmantot, lietot, un šim nolūkam tas jāpārvalda. Ja neesot pārvaldīšanas, tad vēl pielaižama uzraudzība, kuŗas mērķis uzturēt kārtībā tās kustamās mantas, kas piederot pie nekustamās. Ja pati glabāšana pie nekustama īpašuma neesot iespējama, tad arī nevarot būt runas par glabātāja atlīdzību.

Senāts atcēla šo palātas spriedumu. Agrākā Krievijas civillikuma 1225. p. 1. pkts, kas pilnīgi atbilst CPL 1591. p., paredzot kā mantojuma apsardzības soli tā nodošanu glabāšanā (sk. CPL 1591. p. 3. pktu). Šeit nav nekādas starpības kustamas vai nekustamas mantas starpā. Nekustamu mantu var glabāt, nodot to pārvaldīšanā, bet tāda rīcība, kas saistīta ar ienākumu gūšanu, nav vienīgā iespējamā. Ir tādi nekustami īpašumi, kuŗu apsaimniekošana nav iedomājama, piem., neeksploatēts mežs, neapdzīvots nams. Šeit dažreiz pilnīgi pietiek ar zināmas uzraudzības nodibināšanu. Pat pašam saimniekam dzīvam esot, var gadīties, ka visa gādība par nekustamu īpašumu sastāv tādā uzraudzībā ar sarga palīdzību, negādājot par kādu pārvaldīšanu.

Ja ar īpašnieka nāvi sarga darba ligums izbeidzas (agr. Kriev. CL 2238. p., citādi pēc mūsu CL 2195. p.), tad tomēr nav pamata izbeigt līdzšinējo glabāšanas veidu, jo tas nozīmētu mantojuma apsardzības soļu nesperšanu pretēji CPL 1591. p. Un ja pats īpašnieks nav turējis par vajadzīgu nodibināt īpašuma pārvaldīšanu, tad nevar to uzlikt par pienākumu tai iestādei, kas spēš mantojuma apsardzības soļus. Tālāk senāts norāda, ka pat pārvaldības nodibināšana dažreiz neizslēdz nepieciešamību gādāt par glabāšanu. Pēc toreizējiem likumiem bāriņtiesām nekad nebija iespējams pašām iecelt aizgādni vai apsargāt mantojumu, bet vienmēr bija jāgaida attiecīgas tiesas rīkojums (tagad tas kļuvis citādi — sk. CPL 1588. p. 2. piez. un 1626. p. ar Tieslietu ministra paskaidrojumiem T. M. V. 1939. gada Nr. 4 pielikumā, 25. un 26. l. p.). Varēja gadīties, ka manta tomēr šai starplaikā, kamēr abas iestādes (tiesa un bāriņtiesa) deva savus rīkojumus, bija jāapsarga. Tamdēļ senāts atzina, ka nekustamas mantas apsargāšana iespējama. Šis slēdziens attiecas vismaz uz mantojuma apsardzības kārtībā apsargājamiem īpašumiem.

Tai pašā dienā kā iepriekš minētais 1879. g. spriedums Nr. 57 kritis arī spriedums Nr. 61, kur senātam bija jāizšķir tas pats jautājums. Senāts šeit nekādas jaunus apsvērumus nepieved, bet aprobežojas ar atsauci uz spriedumu Nr. 57.

Tie būtu tie Krievijas senāta spriedumi, kuŗos atzīts, ka glabāšana var attiekties arī uz nekustamiem īpašumiem. Kā redzējām, tie stiprā mērā pamatojas uz likumiem, kas atrodas pretrunā ar

Vienošanās
par
atlīdzību.

mūsu spēkā esošiem likumiem. Tamdēļ apšaubāms, vai no šiem spriedumiem varam tagad vadīties, un vai šis jautājums pie mums atrisināms tai pašā veidā.

Par atlīdzības apmēru glabātājam jāvienojas ar parādnieku un piedzinēju, un tikai, ja tādas vienošanās nav, atlīdzība aprēķināma pēc sevišķiem noteikumiem (CPL 1161. p.). Noslēdzot šādu vienošanos, jāpiedalās visām trim minētām personām. Un glabātāja vienošanās ar vienu no viņām nav saistoša otrai, kamdēļ šī pēdējā var prasīt atlīdzības apmēra noteikšanu pēc takses (Isačenko V, 360).

Līdz kādam laikam šī vienošanās jāpanāk, likumā nav norādīts, kamdēļ jāatzīst, ka šai ziņā nekādi ierobežojumi nepastāv. Parasti gan to panāks pie mantas nodošanas glabāšanai, bet nav izslēgts, ka tas notiek vēlāk. Tā kā galīgi atlīdzības apmēram jābūt noskaidrotam tai mirklī, kad pārdošanā ieņemtas summas izlieto piedziņu apmierināšanai (CPL 1205. p.), tad līdz šim brīdim arī jāpanāk šī vienošanās, lai viņu varētu ievērot pie 1205. p. minēto izdevumu segšanas. Par vienošanos jāpaziņo tiesu izpildītājam, lai viņš varētu glabātāja labā ieturēt vajadzīgās summas. Nezinot par vienošanos, viņš var ieturēt vienīgi atlīdzību pēc takses.

Attiecībā uz vienošanās formu likums tāpat klusē, kamdēļ jāpieņem, ka tā atkarājas no lietas dalībnieku ieskata (CL 1473. p.). Tā tad šāda vienošanās noslēdzama arī mutiski (CL 1474. p. I d.) un ir pierādāma strīdus gadījumā ar lieciniekiem (CPL 497. p.). Vienošanās saturs likumā arī nav ierobežots, un pielaižama

vienošanās, ka glabātājs savu pienākumu izpildīs bez atlīdzības, pie kam arī šeit pilnīgi pietiek ar liecinieku pierādījumu (bij. Krievijas senāta 1875. g. spriedums Nr. 639).

Ja vienošanās nav panākta, atlīdzība nosakāma pēc sevišķiem noteikumiem, t. i. pēc takses, kuŗas izdošana paredzēta CPL 1162. pantā, un par kuŗu runa būs vēlāk.

Atlīdzības
izmaksas
kārtība.

Katrā ziņā tiesu izpildītājam pēc glabāšanas pabeigšanas ar to saistītie izdevumi ir zināmi. Tie nosakāmi pēc vienošanās vai takses. Bet kādā veidā tie jāapmierina?

Ja šo izdevumu apmierināšanas kārtība paredzēta pie vienošanās noslēgšanas, tad jautājums atrisināms saskaņā ar dalībnieku gribu. Proti, saskaņā ar vienošanos nosakāms, kad, kur, no kā un kādā apmērā glabātājam jāsaņem atlīdzība. Ja attiecībā uz šiem jautājumiem sakarā ar panākto vienošanos rodas strīdus, tad tiesu izpildītājam nav tiesības to izšķirt, bet tas jāizšķir tiesai (CPL 1. p.). Bet ja vienošanās nemaz nav, tad jāmēģina likumā sameklēt atbildi šiem jautājumiem (CPL 11. p.).

Pēc aprakstītās mantas pārdošanas glabātāja atlīdzība ieturama no pārdošanā ieņemtās summas (CPL 1167. un 1205. p.). To dara tiesu izpildītājs, kas arī sedz visus apķīlāšanas, glabāšanas un pārdošanas izdevumus (CPL 1205. p.), un tikai atlikums pēc tam — kā *expressis verbis* saka šis likums — izlietojams pieņemto piedziņu apmierināšanai. Šeit nav nekādas atšķirības atkarībā no tā, vai ar atlikumu iespējams segt pilnīgi visas pretenzijas vai nē (pretēji CPL 1088. un

1089. p. p.). Visi 1205. pantā minētie izdevumi jāsedz tiesu izpildītājam pilnīgi. Ja šeit izceļas kāds strīdus, tad tiesu izpildītājam jāietur pēc viņa uzskata pareizā summa un jādod iespēja ieinteresētām personām strīdu izšķirt CPL 1095.—1097. p. p. kārtībā.

Lai gan likuma noteikumi skaidri uzliek pienākumu tiesu izpildītājam vienmēr segt minētos izdevumus, ja tiem pietiek ar izsolē ieņemto naudu, mūsu prakse rāda, ka tiesu izpildītāji nekad neuzņemas segt tos, ja vispār nepietiek ar ieņemto naudu visu pretenziju apmierināšanai (CPL 1089. p.). Ja ieņemtā nauda jānosūta sadalīšanai, tiesu izpildītāji pie mums nekad nesedz 1205. p. paredzētos izdevumus, ar ko tikai lieki vairo darbu tiesām.

No bij. Krievijas senāta 1902. gada sprieduma Nr. 100 redzams, kā tiesu izpildītāji var rīkoties pie glabātāja atlīdzības izmaksas, ja tiesu izpildītājam no mantu pārdošanas nauda neienāk. Viņi var, vienkārši izsniedzot attiecīgu paziņojumu, pieprasīt no tās personas, kuļai jāmaksā glabātāja atlīdzība, lai tā to zināmā termiņā samaksātu tieši glabātājam vai arī tiesu izpildītājam. Kā mēs vēlāk redzēsim, atlīdzības nesamaksas gadījumā tiesu izpildītājam ir tiesība to piedzīt Tiesu iekārtas 237. p. pielikuma 15. panta kārtībā. Šādu rīcību Krievijas senāts nav atradis par nepareizu. Tai personai, kuļai ar aprēķinu vai kaut ko citu nav apmierināta, ir tiesība, saskaņā ar CPL 1095.—1097. p. p. celt attiecīgu strīdu (sk. arī SCKD 1935. g. spr. Nr. 801).

Sarežģījumi attiecībā uz glabātāja atlīdzības izmaksu rodas, ja nedz pirmā,

nedz otrā izsolē mantas nepārdod. Tad kreditoriem ir tiesība mantu atstāt sev (CPL 1208. p.). Šo tiesību viņi var neizlietot, un tad manta atsvabināma no apķīlājuma (1210. p.). Bet kā šeit sedzama glabātāja atlīdzība?

Ja apķīlājumu atceļ uz CPL 1210. p. pamata, visi apķīlāšanas, glabāšanas un pārdošanas izdevumi (to starpā arī glabātāja atlīdzība) krīt uz piedzinēju, kas uzlicis apķīlājumu, vai uz kreditoriem, kas prasījuši mantas pārdošanu, ja viņi atsakās mantu pieņemt (1211. p.). Tā tad šeit paredzētas divējādas personas, kam šie izdevumi jānes: 1) piedzinējs, kas uzlicis apķīlājumu, un 2) kreditors, kas prasījis mantas pārdošanu. No CPL 1211. p. motīviem redzams, ka šī starpība personās, kam jānes izdevumi, pamatojas uz apsvērumu, ka piedzinējs, kuŗa uzdevumā uzlikts arests, var nepastāvēt uz izsoles noturēšanas; šādā gadījumā visi izdevumi gulstas uz tiem piedzinējiem, kas vēlāk pievienojušies uzliktajam arestam un kas pieprasījuši izsoles noturēšanu. Tā tad, ja ir vairāki kreditori, tad pēc 1211. p. izdevumi jāsedz tam no viņiem, kas licis uzlikt arestu uz mantu, kuŗa pēc otrās izsoles no apķīlājuma atsvabināma; pie tam nav nozīmes tam apstāklim, ka arī citi kreditori pieprasījuši otrās izsoles noturēšanu. Šis aresta uzlicējs atsvabināms no izdevumiem, vienīgi ja viņš nav prasījis mantu otro izsolei. Šai gadījumā izdevumi jānes tiem kreditoriem, uz kuŗu pieprasījumu notikusi izsole.

Visi šie 1211. pantā minētie izdevumi tanī apzīmētām personām jānes personīgi, un viņas nevar prasīt to atlīdzību

no parādnieka (Isačenko V, 527). Likums šeit, laikam, iziet no tā, ka parādnieks nav vainojams, ka viņa manta divās izsolēs nav pārdota, bet vainojami paši piedzinēji, kas uz to vērsuši savu piedziņu.

Var rasties neskaidrība par to, kas uzskatāms par 1211. pantā minēto „piedzinēju, kas uzlicis apķīlājumu“, ja viens piedzinējs uzliek arestu prasības nodrošināšanai, bet otrs piedziņai. Isačenko domā (V, 529), ka atbildība gulstas uz piedziņas kreditora, pat ja vēlāk nodrošinājuma kreditors tāpat uzsāk piedziņu, jo nodrošināšanas aresta uzlikšana pati par sevi nekad nevar novest pie aresta atcelšanas 1210. panta kārtībā.

Ja pa lielākai daļai ir tikai viens piedzinējs, kas uzlicis apķīlājumu, tad kreditoru, kas prasījuši mantas pārdošanu, ļoti bieži būs vairāk, sakarā ar ko paceļas jautājums par izdevumu sadalīšanu viņu starpā. Nekustamas mantas izsolēs likums atzīst principu, ka izdevumi zināmā gadījumā jāsedz piedzinējiem samērīgi ar viņu prasījumu summu (CPL 1320. p. I. d. in fine). Isačenko (l. c.) neatzīst šo principu par piemērojamu 1211. pantā minētajam gadījumam, jo pie kreditora, kas uzlicis apķīlājumu, nav ievērojams pretenzijas lielums. Tamdēļ, pēc viņa domām, tas tāpat nav vērā ņemams pie vairākiem kreditoriem, un izdevumi jāsadala pēc kreditoru skaita līdzīgās daļās. Lai izvairītos no izdevumiem, likums atļauj šiem kreditoriem paturēt mantu sev (1211. p. in ipso fine).

Beidzot jāapskata, kādā kārtībā šie izdevumi jāpiedzen no attiecīgā kreditora, ja viņš tos labprātīgi tiesu izpildī-

tājam neiemaksā. Saskaņā ar noteikumu par apķīlātas mantas glabāšanas maksu (1938. g. V. V. Nr. 180) 11. p., tie jāpiedzen Tiesu iekārtas 237. p. pielik. 15. p. paredzētā kārtībā. Lai gan šie noteikumi ļoti lielā mērā līdzinās agrākiem Krievijas laikā izdotajiem (piem. 1871. g. lik. krāj. Nr. 5), šī norma jauna un nav atrodama vecos noteikumos, bet to pašu principu uzstādījusi zinātniskā literatūra (Isačenko V, 530). Minētais Tiesu iek. 237. p. pielik. 15. p. dod tiesību tiesu izpildītājam piedzīt atlīdzību, kas viņam pienākas pēc takses, arī no tās personas, uz kuņas pieprasījumu viņš izdarījis kādu darbību. Apskatāmais gadījums gan nepiet zem šī 15. panta, stingri ņemot, jo glabātāja atlīdzība nenākas pašam tiesu izpildītājam, bet pēc analogijas šī izeja atzīta par pareizu. Ja persona, no kuņas atlīdzība jāpiedzen, dzīvo citā iecirknī, tad pēc mūsu prakses tiesu izpildītāji sazinās tieši savā starpā.

Mantas
patur
piedzīnējs.

Saskaņā ar CPL 1208. p. pēc nenotikušas izsoles katram piedzinējam ir tiesības paturēt aprakstīto mantu par novērtējuma cenu. Tagad paskatīsimies, kas šādā gadījumā segs glabātāja atlīdzību. Tā kā šis gadījums atšķiras no mantu pārdošanas vienīgi ar to, ka pirkuma summas vietā pretvērtība par mantām sastādās no pretenzijām, paturētājam jāsedz visi 1211. pantā minētie izdevumi. Viņam gan tiesība šos izdevumus atprasīt no parādnieka (CPL 1091. p.), jo 1211. p. izņēmums šeit nav piemērojams, bet tā kā no parādnieka tos tik drīzi nevarēs piedzīt, tie pirmā kārtā jāsedz paturētājam. Ja mantas patur vairāki kreditori, tad izdevumi to starpā jāsadala

proporcionāli paturēto mantu vērtībai, jo tāds būtu arī stāvoklis, ja visi maksātu par paturētām mantām skaidrā naudā.

Par visiem gadījumiem, kad lieta nemaz nonēnāk līdz pārdošanai vai aresta atcelšanai pēc CPL 1210. p., Isačenko saka (V, 364), ka glabātāja atlīdzība jāsedz mantu īpašniekam. Šī sava viedokļa pastiprināšanai viņš atsaucas uz bij. Krievijas senata augšā jau minēto 1870. g. spriedumu Nr. 1908, kur teikts, ka visos gadījumos, kad glabātā manta jāatdod tās īpašniekam, viņam jāsedz glabāšanas izdevumi. Kā jau norādīts, šis spriedums attiecās tikai uz vienu speciālu gadījumu, kad bija jāglabā saskaņā ar tiesas spriedumu izliktas, bet neapraktītas mantas. Šeit pievestais slēdziens pareizs, bet viņu nedrīkst vispārināt. Tā, piem., nodrošinājuma uzlikšanas izdevumi iet uz piedzinēja rēķina, tamdēļ man liekas, ka izdevumi par prasības nodrošināšanas kārtībā apraktītas mantas glabāšanu gulstas uz piedzinēja, bet nevis uz mantu īpašnieka.

Intervencijas prasības.

Sarežģītāks vēl jautājums par to, kam jānes glabāšanas izdevumi (to starpā arī glabātāja atlīdzība), kad apraktītu mantu apķīlā intervencijas prasības (CPL 1234. p.) nodrošināšanai. Krievijas senātam nācās uz to atbildēt 1881. gada spriedumā Nr. 186. Lietas apstākļi bija tādi, ka piedziņas procesa kārtībā apraktīja kviešus, ko atstāja parādnieka glabāšanā. Īsi pirms izsoles celta intervencijas prasība, kas nodrošināta, uzliekot arestu uz tiem pašiem kviešiem. Sakarā ar šo arestu, kviešu glabāšana uzticēta speciālam glabātājam. Tas vēlāk cēla

prasību pret pirmā aresta uzlicēju par glabātāja atlīdzības samaksu. Apgabaltiesa prasību apmierināja, bet Tiesu palāta tās spriedumu atcēla un prasību atraidīja. Palātas motīvos norādīts, ka glabātājs neesot glabājis mantu, kas bija aprakstīta sakarā ar pirmatnējo piedziņu, bet vienīgi sakarā ar intervencijas prasību, kamdēļ CPL 1161. p. minētais piedzinējs varot būt tikai prasītājs intervencijas lietā. Pirmatnējais piedzinējs neesot arī šai pantā norādītais parādnieks, kamdēļ pret viņu neesot nekāda pamata celt prasību. Senāts šos apsvērumus neatrada par pareiziem un norādīja, ka pirmatnējais piedzinējs, uz kuŗa rīkojumu kustama manta aprakstīta, atsvabināms no atbildības par tālākiem izdevumiem sakarā ar intervencijas prasību par viņa aprakstīto mantu, tikai ja viņš pirms mantas nodošanas jaunajam glabātājam sakarā ar jauno arestu atbrīvo mantu no savas piedziņas. Ja tāda atbrīvošana nenotiek, tad jāatzīst, ka glabātājs izpilda savus pienākumus arī pirmatnējā piedzinēja labā. Ja pēc intervencijas prasības apmierināšanas arestus atceļ, tad CPL 1156.—1167. p. p. nav atrodami norādījumi, kā rīkoties, bet vispārējais princips, ka katram jāatlīdzina zaudējumi, ko viņš ar savu darbību nodarījis (CL 1779. p.), uzliek atlīdzības pienākumu pirmam piedzinējam. Tas nepareizi aprakstījis svešu mantu un ar šo savu rīcību nodarījis zaudējumus, kuŗi viņam arī jāatlīdzina.

No šī sprieduma var secināt, ka glabātāja atlīdzība, pat ja ceļ intervencijas prasību, jāsedz kā parasti (CPL 1205. p.) no pārdošanā ieņemtās summas, ja mantu pārdod, t. i., ja intervencijas pra-

sību noraida. Bet intervencijas prasības apmierināšanas gadījumā uz pirmatnējā piedzinēja gulstas saskaņā ar CL 1779. p. pienākums atlīdzināt visus izdevumus, kurus viņš izsaucis ar savu nepareizo rīcību, aprakstot mantu, kas parādniekam nepieder. Ja pēc intervencijas prasības nodrošināšanas izraugās jaunu glabātāju, tad arī viņa atlīdzība gulstas uz pirmā piedzinēja, ja viņš laikā neatsvabina mantu no aresta.

Līdzīgs gadījums nonācis arī līdz mūsu senātam (1937. g. 24. februāra spriedums Nr. 101 Ūdņa prasības lietā pret Vikmani un Skribi, Konradi-Valters XIII, 407). Atsaucoties uz tikko apskatīto 1881. g. spriedumu Nr. 186, šeit atzīts par pareizu, ka glabāšanas atlīdzība par mantu, kas vēlāk atzīta par citas personas īpašumu un tamdēļ no aresta atsvabrināta, uzlikta tā piedzinējam. Pēdējā norādījums, ka viņš mantas licis aprakstīt bona fide, atspēkots ar to, ka viņš nav atteicies no piedziņas vēršanas uz šo mantu līdz ar intervencijas prasības celšanu. Saskaņā ar citu senāta spriedumu (35/801), piedzinēja atbildība sniedzas ļoti tālu, un viņam jāērēķinās ar visiem iespējamiem tiesu, pārvadāšanas un glabāšanas izdevumiem, pie kam viņš nevar aizbildināties ar to, ka viņam nekas nebija zināms par mantas nodošanu glabāšanā un par glabātāja personas maiņu (CPL 1166. p.). Ar piedziņas veida norādīšanu tiesu izpildītājam (CPL 1069. p.) piedzinējs uzņemas visu ar šo veidu saistīto risku, un pie piedziņas vēršanas uz kustamu mantu jāērēķinās ar glabāšanas un līdzīgiem izdevumiem.

Šeit jāpiezīmē, ka apskatītajā Krievi-

jas senāta 1881. g. spriedumā izteikta vēl viena doma, kuŗa nav pietiekoši motīveta, kamdēļ nevar spriest par viņas pamatotību, un kuŗu es pievedu vienīgi pilnības dēļ. Apspriežot jautājumu par to, kam jānes glabātāja atlīdzība par intervencijas prasības nodrošināšanai aprakstīto mantu, senāts izsakās, ka glabātājam ir brīva izvēle to pieprasīt no pirmatnējā piedzinēja, sakarā ar kuŗa piedziņu bija jāceļ intervencijas prasība, un no intervencijas prasības cēlēja. Nekādi motīvi šim senāta uzskatam nav pievesti, un vispār jāšaubās, vai to var nostādīt kā vispārēju tēzi, kā to dara Ķutrumovs savā komentārā (3. tēze pie 1014. p.), jo uz šī jautājuma senāts speciāli nav apstājies.

Piedzinējs un parādnieks kā glabātāji.

Saskaņā ar CPL 1159. p. 3. pktu, tanīs gadījumos, kad cits neviens neuzņemas mantas glabāšanu, par glabātāju var izraudzīt arī piedzinēju un parādnieku. Pēdējais nekādā gadījumā uz glabātāja atlīdzību nevar reflektēt. Šī atlīdzība, kā visi piedzišanas izdevumi vispirms sedzama no pašas mantas, t. i. no parādnieka aktīviem (CPL 1167. un 1205. p. p.). Tāpēc parādniekam vajadzētu atlīdzību pieprasīt pašam no sevis. Ar to, ka parādnieku izrauga par apķīlātās mantas glabātāju, viņš neiegūst nekādas jaunas tiesības, bet vienīgi uzņemas jaunus pienākumus (1907. g. spriedums Nr. 92).

Citādā stāvoklī turpētim atrodas piedzinējs. Viņam nevar uzlikt pienākuma bez atlīdzības pildīt glabātāja pienākumus. Tomēr nav pamata atzīt piedzinējam tiesību uz atlīdzību, ja viņš bez kāda iemesla nav piekritis mantas glabāšanu atstāt pašam parādniekam, kuŗam tas būtu jādara bez atlīdzības. Bet ja parād-

nieka pie aprakstīšanas nav klāt, kamdēļ vien viņš nevar izteikt savu piekrišanu palikt par glabātāju, vai ja kāda cita dibināta iemesla dēļ tam nevar uzticēt glabāšanu, un ja tamdēļ par glabātāju paliek piedzinējs, nav nekāda pamata piedzinējam liegt tiesību uz parasto atlīdzību.

Glabātāja
atlīdzības
apmērs.

Ja pozitīvi izšķirts jautājums par pamatu prasīt glabātāja atlīdzību, tad nākas noteikt atlīdzības apmēru. Arī tas nosakāms pirmā kārtā pēc glabātāja vienošanās ar parādnieku un piedzinēju (CPL 1161. p.), bet ja tādas nav, pēc sevišķiem noteikumiem. Ja ūsu starpā izceļas strīdus par to, vai tāda vienošanās ir panākta, tad tam, kas apgalvo, ka viņas nav, tas nav jāpierāda (95/46, 80/53, 78/33), bet pretējai pusei šis apgalvojums ir jāatspēko, pierādot vienošanās faktu (SCKD 1935. g. 24. maija spriedums Nr. 801 Jakobsona prasības lietā pret Latvijas banku, Konradi-Valters XI, 601).

Minētos noteikumus par glabātāja atlīdzību katriem trim gadiem sastāda Iekšlietu ministrijas Kārtības policijas departaments un apstiprina iekšlietu ministris saziņā ar tieslietu un finanšu ministri, bet attiecībā uz apķīlātu kuģu glabāšanas maksu noteikumus sastāda Finanšu ministrijas Jūrniecības departaments un apstiprina finanšu ministris saziņā ar tieslietu ministri (CPL 1162. p.). Pats par sevi saprotams, ka šādu noteikumu neizdošana no kompetentās iestādes nevar iespaidot jautājuma atrisināšanu par to, vai vispār un principā atlīdzība izmaksājama (SCKD 1931. g. spried. Nr. 1584). Šie noteikumi var iespaidot tikai izmaksājamās atlīdzības apmēru.

Neatkarīgi no šiem noteikumiem, kas satur sevī arī taksi atlīdzības aprēķināšanai, tiesu praksē ir izveidojušies vairāki principi attiecībā uz atlīdzības apmēru, ko vispirms apskatīsim.

Tā senāts (1879. g. Nr. 61) atzinis par nepareizu viedokli, ka glabātāja atlīdzība jānostāda atkarībā no nekustamās mantas ienākumiem, ko uzglabājis glabātājs, jo šādam uzskatam nekur nav atrodams likumīgs pamats, kamdēļ viņš pilnīgi patvaļīgs.

Pēc Krievijā spēkā bijušiem likumiem (sal. arī CPN -- 1932. g. izdev. — 1728. p.) mantojuma apsardzības kārtībā aprakstītās mantas principā nebija jānovērtē. Tā kā glabātāja atlīdzības apmērs noteikumos nostādīts atkarībā no mantas vērtības, tad skaidrs, ka takse nebija piemērojama šais gadījumos. Pirmie senāta spriedumi to attiecināja tikai uz nekustamiem īpašumiem (1879. g. Nr. 57 un 61), bet vēlāk tas attiecināts arī uz kustamo mantu (1883. g. Nr. 75 un 1884. g. Nr. 56). Tā kā takse šeit nebija piemērojama, jautājuma atrisinājums bija jāmeklē citā plāksnē.

Pēc pastāvošiem likumiem šis gadījums gan atkrīt, jo CPL 1611. p. expressis verbis paredz mantojuma novērtēšanu pie tā apsardzības. Tamdēļ pie mums arī šeit jāpiemēro takse.

Ja atlīdzību citādi nevar aprēķināt (piem., ja kompetentā iestāde nav izdevusi CPL 1162. pantā paredzētos noteikumus), tad tiesai tas jā dara pēc visiem lietas apstākļiem, ievērojot izlietoto pūļu veidu un daudzumu, kā arī vietējās cenas, pēc kuŗām šādas pūles atlīdzina (1879. g. spried. Nr. 57 un 61, 1883. g.

Nr. 75). Ja glabāšanai pietiek ar vienkārša sarga pielikšanu, var atzīt par pietiekošu noteikt atlīdzību tās algas apmērā, kas būtu maksājama sargam. Ja tiesa pati no sevis nevar izšķirt šo jautājumu, tad paliek vēl pieprasīt lietpratēju atzinumu (CPL 605. p.). Tomēr nekādā ziņā nav jāpiemēro noteikumi par aizgādņu un aizbildņu atlīdzību (CL 307. p.). Pēdējo pienākumi daudz plašāki. Viņi ne tikai apsarga mantu, bet arī pārvalda to (CL 269. p.), kas nemaz neietilpst glabātāja pienākumos. Atšķirība uzdevumos nevar palikt bez iespaida uz atlīdzību. Aizbildņus un aizgādņus bez tam ieceļ dažreiz uz diezgan ievērojamu laika sprīdi (piem. garā slimajiem uz visu mūžu), bet glabātāju uzdevumiem pa lielākai daļai pārejošs raksturs. Beidzot senāts vēl uzsveļ, ka aizbildņu un aizgādņu rūpes parasti attiecas uz mantu, kas nes ienākumus, bet glabāšanā vairāk nodod priekšmetus, kas nekādus ienākumus nespēj dot. — Dažreiz var gadīties, ka apķīlātas mantas glabāšanu uztic tādai personai, kas arī agrāk pret zināmu atlīdzību pildīja tos pašus pienākumus. Šādā gadījumā tiesa; pats par sevi saprotams, var ņemt vērā arī agrāk maksāto atlīdzību (1879. g. Nr. 57).

Glabāšanas
atlīdzības
takse.

Likumdevējs laikam domājis, ka apstākļi, no kuriem atkarīgs atlīdzības lielums, var ātri manīties, kamdēļ noteicis, ka noteikumi par apķīlātās mantas glabāšanas maksu sastādami tikai trim gadiem (CPL 1162. p.). Šādi noteikumi vairākkārt izdoti Krievijā un arī pie mums — sk. piem., bij. Kriev. lik. krāj. 1871. g. Nr. 50, 1877. g. Nr. 154 un mūsu V. V. Nr. 133, kā arī 1938. g. V. V. Nr. 180.

Vispirms uzkrīt tas smagais aparāts, kas vajadzīgs noteikumu izdošanai: jā-sazinās trim ministriem, tikai attiecībā uz kuģiem pietiek ar diviem. Tas uzglabājies vēl no Krievijas laikiem, un jābrīnās, ka tas nav grozīts, lai gan šim 1162. pantam 1931. gadā dota pilnīgi jauna redakcija (lik. krāj. Nr. 137).

Pašlaik pie mums ir spēkā 1938. gadā izdotie noteikumi. Kuģiem viņi nav izdoti.

Salīdzinot 1938. g. noteikumus ar vecākiem, piem., ar 1871. gadā izdotajiem, uzkrīt, cik stipri nācies šai starplaikā paugstināt atlīdzību. Ja 1871. gadā maksimālā atlīdzība (izņemot dzīvnieku glabāšanu) var sasniegt $1\frac{1}{2}\%$ (noteik. 2. pkts), tad 1938. gadā viņa var sniegties līdz 20% (1. pkts), pie kam vienīgi pie platina, zelta un sudraba lietām un dārgakmeņiem tā noteikta uz 3% (2. pkts). Dzīvnieku glabāšana saistīta ar sevišķām pūlēm, tamdēļ par viņu visur noteikta divkārsa atlīdzība (1871. gadā līdz 3% — 3. pkts, 1938. g. līdz 40% — 3. pkts). Atlīdzība aprēķināma pēc pārdošanā ieņemtās summas, bet ja tā zemāka par novērtējuma summu, vai ja pārdošana nemaz nenotiek, tad pēc novērtējuma (1938. g. noteik. 4. pkts). Ja mantas glabāšanai nepieciešamas īpašas telpas vai īpašs sargs, tad glabātājam atmaksājami arī šie izdevumi (ar to skaidri atrisināts jautājums, kas dažreiz bija strīdīgs — sk. 3. tēzi zem 1161. p. pie Konradi-Zvejnieka), pie kam šo izdevumu kopsummu noteic tiesu izpildītājs samērā ar glabāšanas laiku un vietējām cenām jau pie mantu nodošanas glabātājam, atzīmējot par to

aparakstīšanas žurnālā, kuņā parakstījies glabātājs, saņemot glabājamo mantu (noteik. 5. un 6. pkti). Šie noteikumi glabātājam stingri jāievēro, lai viņš varētu pretendēt uz šo izdevumu atlīdzību, jo SCKD ar savu 1937. g. 27. janvāra spriedumu Nr. 69 a/s-bas „Extrans“ nekust. īpašuma pārdošanas lietā (Konradi-Valters XIII, 322) atcēlis Tiesu palātas lēmumu, kur bij piešķirta atlīdzība sargu algošanai nenodibinot, kā visi minētie priekšnoteikumi bija izpildīti runā esošā gadījumā. Tālāk 1938. gada noteikumi (7. ppts) norāda, ka izdevumi par tādas mantas glabāšanu, kas nav novietojama segtās telpās kā kuģi, meža materiāliem u. t. t., nosakāmi kā iepriekš minēts. Šeit vispirms jāpiezīmē, ka Iekšlietu ministrijas Kārtības policijas departamenta sastādītos un Iekšlietu ministra apstiprinātos noteikumos nav vietas noteikumiem par kuģa glabāšanu, jo to izdošanai CPL 1162. pantā paredzēta cita kārtība — noteikumi jāstāda Finanšu ministrijas Jūrniecības departamentam un jāapstiprina finanšu ministrim. Tamdēļ 1938. g. noteikumu 7. ppts pretēji viņa tekstam kuģiem nav piemērojams. Tālāk glabātājam ir tiesība uz mantas pārvietošanas un lopu barības izdevumiem (8. un 9. ppts), pie kam šie izdevumi nav iepriekš nosakāmi kā pie sargu algošanas vai telpu nomāšanas. Attiecībā uz lopu barības izdevumiem vēl paredzēts (10. ppts), ka tos var ieskaitīt no lopiem saņemtā summā, par kuņu glabātājam jāsniedz norēķins (CPL 1165. p.). Ja glabātājs atsakās no mantas tālākās glabāšanas (CPL 1168. p.), viņam tiesība uz atlīdzību pusapmērā (noteik. 12. p.).

Atlīdzības
atraušana.

Augšā mēs redzējām, ka tiesība uz glabātāja atlīdzību neizceļas ar to vien, ka kāda persona ir izraudzīta par glabātāju, bet ka vajadzīga vēl pozitīva darbība (SCKD 31/1584 u. c.). Tomēr ar šo pozitīvo rīcību arī vēl nav izsmelti visi priekšnoteikumi, un likums prasa dažas negatīvas pazīmes. Glabātājs zaudē tiesību uz atlīdzību, ja viņš pretēji CPL 1163. un 1164. p. p. lieto viņa glabāšanai uzticēto mantu, atdod to citiem, neuzglabā veselu vai to piesavinās. Tā tad pat kaila mantas lietošana ir pietiekoša, lai zaudētu tiesību uz atlīdzību. Lietošana jāsaprot šī vārda plašākā nozīmē, un ar to būs darīšana vienmēr, kad radies kāds labums glabātājam, piem., ja viņš valkā viņam uzticētās drēbes, brauc uzticētā zirgā, lieto darba rīkus. Katra priekšmeta lietošana pat tam mērķim, kuŗam tas domāts, saistīta ar viņa vērtības pazemināšanos, un tā runā pretim glabātāja pienākumam mantu uzglabāt veselu (1163. p.). Tāpēc atlīdzības atraušanai pietiek ar konstatējumu, ka glabātājs mantu lietojis savtīgā nolūkā. Ja nav savtīguma, tad nevar būt runas par lietošanu, tā tas, piem., ja uzticētā zirgā jā, lai zirgs varētu kustēties un neatradinātos no jāšanas.

Atlīdzības atraušanu var prasīt tās personas, kuŗu interesēs rīkojas glabātājs, t. i. galvenā kārtā piedzinējs, bet arī pats parādnieks ieinteresēts, lai no viņa mantu pārdošanas ieņemto naudu neizlietotu nevajadzīgiem mērķiem, kamdēļ viņam tāpat jāpiešķir šī tiesība. CPL 1163. pantā paredzēto otro sankciju — zaudējumu atlīdzību — var prasīt plašāks personu skaits. Tā zaudējumi no

glabātāja nepareizās rīcības var rasties arī mantas pircējam, bet atlīdzības atraušanu viņš nevar prasīt, jo viņam nav nekādas intereses, kā izlieto pirkuma summu.

Pats par sevi saprotams, ka zem piedzinēja, kas var prasīt atlīdzības atraušanu, nevar pāriet tā persona, kuŗas rokās gan atrodas izpildu raksts, piedziņu pēc kā varētu pievienot citai piedziņai, kuŗā manta aprakstīta, bet kuŗš piedziņējs izpildu rakstu iesniedzis tiesu izpildītājam pēc mantas atbrīvošanas no aresta. Šāda persona nav piedzinējs attiecībā uz agrāk aprakstīto mantu, kamdēļ viņai arī nevar būt darīšanas par glabātāja atlīdzību (bij. Krievijas senāta 1881. g. spriedums Nr. 5).

Atlīdzības izmaksa katrā ziņā nav izdarāma agrāk, nekā glabātājs nodod visu glabājamo mantu, jo līdz šim nodošanas brīdim nav iespējams pārliecināties, vai glabātājs izpildījis savus pienākumus pēc CPL 1163. un 1164. p. p.

Bieži vien viss jautājums grozās ap to, kuŗā acumirkli glabātājs var uzskatīt, ka viņš mantas nodevis, un ka viņš savus pienākumus ir izpildījis. Ir izteikts uzskats, ka glabātājs no saviem pienākumiem atsvabināms plkst. 12 nākošā dienā pēc kustamās mantas izsoles, ja pircējs līdz tam iemaksā visu pirkuma summu (sk. 1879. g. spried. Nr. 267). Pašā izsolē pircējam jāiemaksā ne mazāk par piekto daļu no savas pēdēji solītās cenas. Pārējais jāiemaksā nākošā dienā ne vēlāk kā pulksten divpadsmitos (CPL 1202. p.). Ja nauda šai termiņā samaksāta, manta pāriet pircēja rīcībā, un glabātāja funkcijas ar to izbeidzas. Ja naudu neiemak-

sā, tad izsole atzīstama par nenotikušu (CPL 1207. p. 3. pkts), un tā glabātāja uzdevumos nekādas pārmaiņas nav ienesusi. Senāts šim uzskatam nav piekritis un no savas puses atsaucas uz CPL 1158., 1160., 1166., 1190. un 1347. p. p., no kuriem taisa slēdzienu, ka glabātāja atsavināšana no viņa pienākumiem nevar notikt citādi nekā izraudzīšana. Ja pie pienākumu uzņemšanās glabātājs dod tiesu izpildītājam parakstu par mantu saņemšanu glabāšanā (1160. p. 2. d.), tad arī atbrīvošanai jānotiek, piedaloties tai pašai amata personai, kurai jādod pretparaksts par mantas atpakaļņemšanu. — Šeit izteiktos apsvērumus senāts apstiprinājis arī savā 1881. g. spriedumā Nr. 5.

Strīdu
izšķiršana.

Strīdus par atlīdzības apmēru, par izmaksas priekšlaicīgumu u. t. t. izšķir blakus tiesāšanās kārtībā (CPL 1095.—1097. p. p.), pie kam nav nekādas vajadzības celt prasības.

Kādā lietā tiesu izpildītājs pieprasījis no attiecīgās personas glabātāja atlīdzības samaksu, aprēķinot to no visas glabātās mantas vērtības. Šī persona atrada, ka atlīdzība vēl nebija maksājama, jo glabātājs nebija nodevis visas mantas, un iesniedza sūdzību par tiesu izpildītāja rīcību. Tiesu palāta atstāja šo sūdzību bez sekām, jo pēc tās ieskata strīdus bija izšķirams prasības kārtībā. Senāts šo lēmumu atcēla (1902. g. spr. Nr. 100, par to pašu prāvu sk. arī žurnālu PRAVO, 1902. g. Nr. 45, 2048. un 2049. sl.) un norādīja, ka katra tiesu izpildītāja darbība, kas neatbilst CPL 1163. pantam, saskaņā ar CPL 1095. p. pārsūdzama tai tiesai, kuŗas apgabalā spriedumu izpilda. Šai blakus tiesāšanās kārtībā tiesa var pārbaudīt

pierādījumus un noteikt, kuŗu glabājāmās mantas daļu glabātājs nav atdevis (sal. 85/21; 77/31, 73/1149), kā arī izšķirt strīdus par tiesībām, kuŗi varētu rasties pie lietas izlemšanas (1901/98, 1897/71).

Ja glabātājs nodarījis zaudējumus mazākā apmērā, nekā iztaisa viņam piespriežamā atlīdzība, tad pēc Isačenko domām (V, 371) glabātājam jāizmaksā starpība. Šī sava viedokļa pastiprināšanai viņš atsaucas uz jau apskatīto 1902. g. spriedumu Nr. 100. Tomēr šeit nav atrodams pilnīgs pamatojums viņa domai. Tiesu palāta tai lietā atstāja bez sekām sūdzību par tiesu izpildītāja rīcību atrodot, ka glabātāja atlīdzība ir jāsamaksā, bet par zaudējumu jāceļ atsevišķa prasība. Uz to senāts norāda, ka vismaz zaudējumu apmērā ieinteresētai personai nav jāliedz tiesība apstrīdēt maksājamās atlīdzības apmēru. Šo blakus motīvu nedrīkst izraut no visas lietas un nostādīt kā atsevišķu patiesību.

Man liekas, ka no CPL 1163. p. burtiskā teksta jāsecina, ka mazākais glabātāja pienākumu pārkāpums ir pietiekošs, lai viņam atrautu visu atlīdzību. Visi pienākumi jāpilda pēc labas ticības (CL I. p.), un ja novērojami kādi trūkumi, tad par tādu rīcību nekādā atlīdzība nav maksājama.

Likums uzliek glabātājam vēl pienākumu sniegt norēķinu par peļņu, kuŗu nesusi apķīlātā manta (CPL 1165. p.). Šai normai mēs neatrodam sankcijas par atlīdzības atraušanu kā CPL 1163. un 1164. p. p., kamdēļ to šeit nevar piemērot, bet vienīgais, kas jādara šī 1165. p. neievērošanas gadījumā, ir celt prasību par norēķina došanu.

T ē z e s:

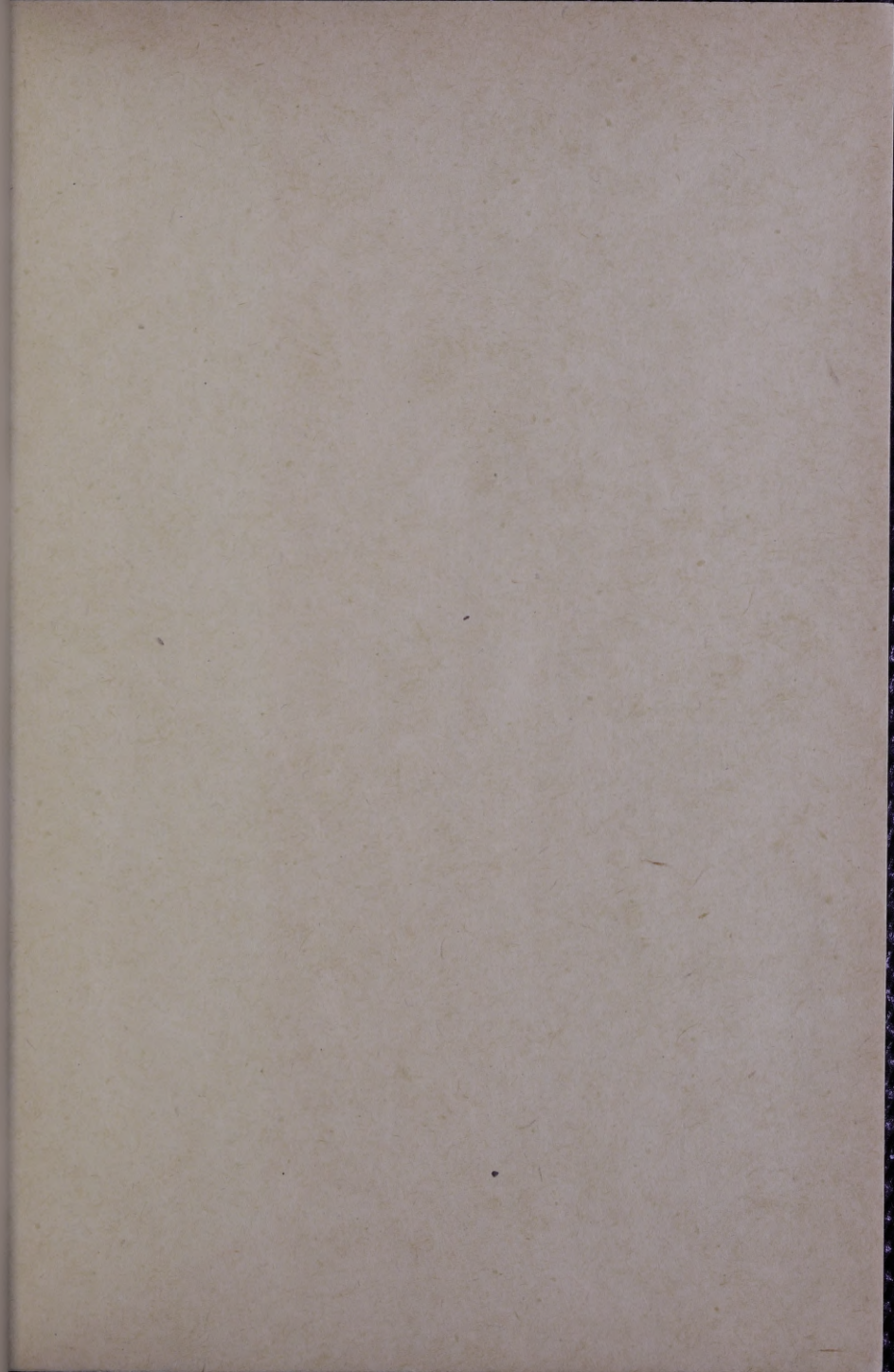
- I. Glabātājam ir tiesība uz atlīdzību visos gadījumos, kad tiesas spertie spriedumu izpildīšanas soļi vai apsardzības soļi izsauc mantas glabāšanu, ja tikai tā prasījusi faktiskas pūles.
- II. Prasības nodrošināšanas kārtībā aprakstītās mantas glabātājs var saņemt atlīdzību, tikai ja mantas valdītājs no glabāšanas atteicies.
- III. Par atlīdzības izmaksu glabātājam jā rūpējas tiesu izpildītājam, un pat vairāku piedziņu vērsanas gadījumā uz to pašu mantu glabātājam tiesība saņemt atlīdzību no tiesu izpildītāja un nevis pēc piedzītās naudas sadalīšanas tiesā.
- IV. Ja glabātāja atlīdzību nav iespējams segt no pārdotās mantas izsolē ieņemtās naudas, šī atlīdzība tiesu izpildītājam jāpiedzen Tiesu iekārtas 237. p. pielikuma 15. panta kārtībā.
- V. Ja par mantas glabātāju izrauga pašu parādnieku, viņam nav tiesības uz glabātāja atlīdzību, bet piedzinējs kā glabātājs var prasīt atlīdzību.
- VI. Noteikumu par apķīlātas mantas glabāšanas maksu izdošanas kārtība pēc triju ministru sazināšanās jāatzīst par pārāk sarežģītu un jāvienkāršo.
- VII. Tā kā apķīlāto mantu glabāšana notiek materiāli vājo interesēs, par to nosakāma mērena atlīdzība, kas nedrīkst sniegties līdz 40% no mantas vērtības.
- VIII. 1938. g. noteikumi par apķīlātās mantas glabāšanu nav piemērojami kuģiem.
- IX. Visi strīdi sakarā ar CPL 1161. un 1162. p. p. izšķirami blakus tiesāšanās kārtībā, neprasot prasības celšanu.

Literātūra:

- 1) F. Konrādi un A. Valters. Izvilkumi no Latvijas senāta civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Rīgā.
- 2) F. Konradi, T. Zvejnieks u. c. Civilprocesa likums ar paskaidrojumiem. Rīgā, 1939.
- 3) Bij. Krievijas senāta spriedumi.
- 4) В. Исаченко. Гражданскій процессъ С.-Петербургъ 1907.
- 5) И. М. Тютрюмовъ. Уставъ гражданского судопроизводства. Рига, 1923.
- 6) И. М. Тютрюмовъ. Гражданскій процессъ. Юрьевъ, 1925.

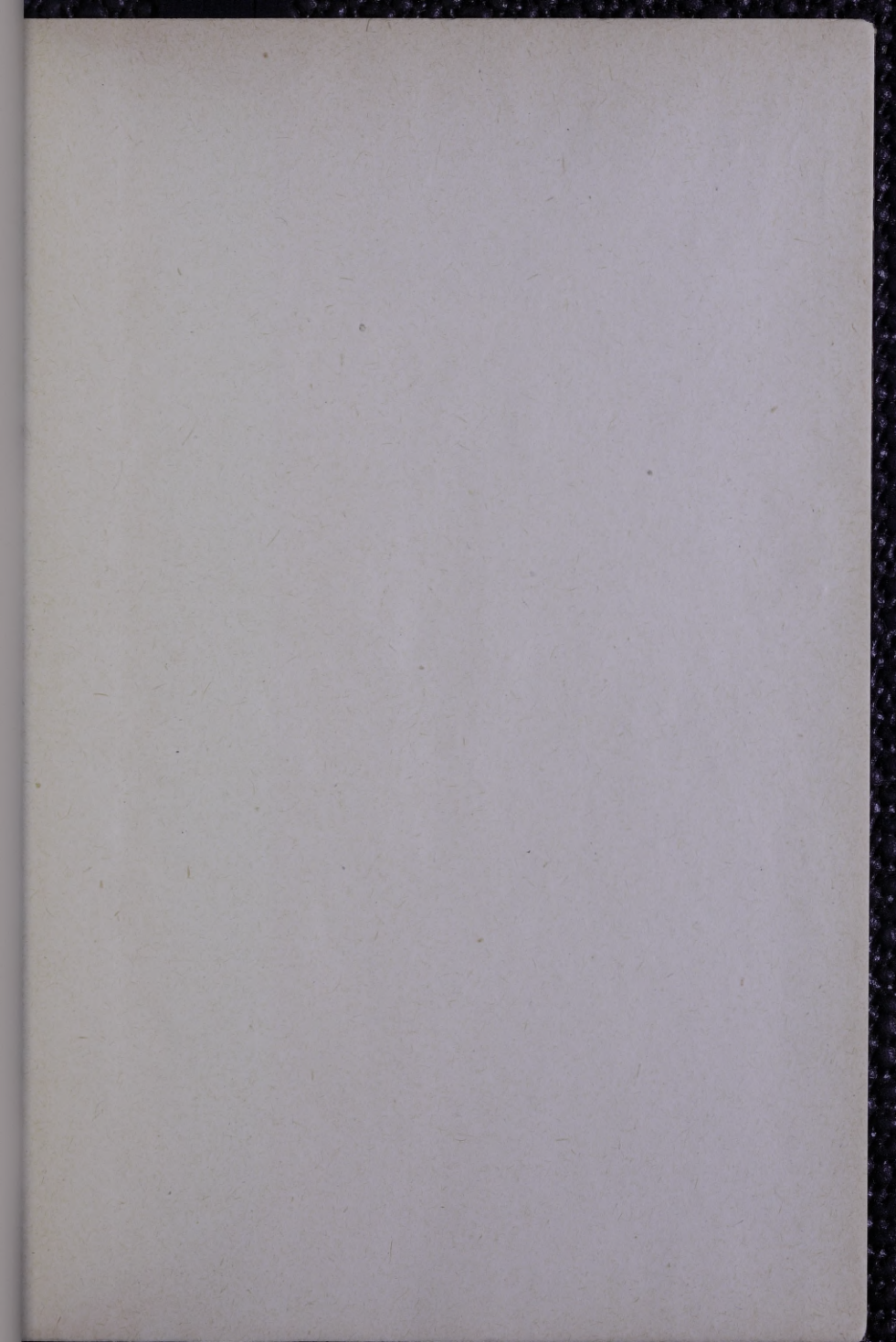

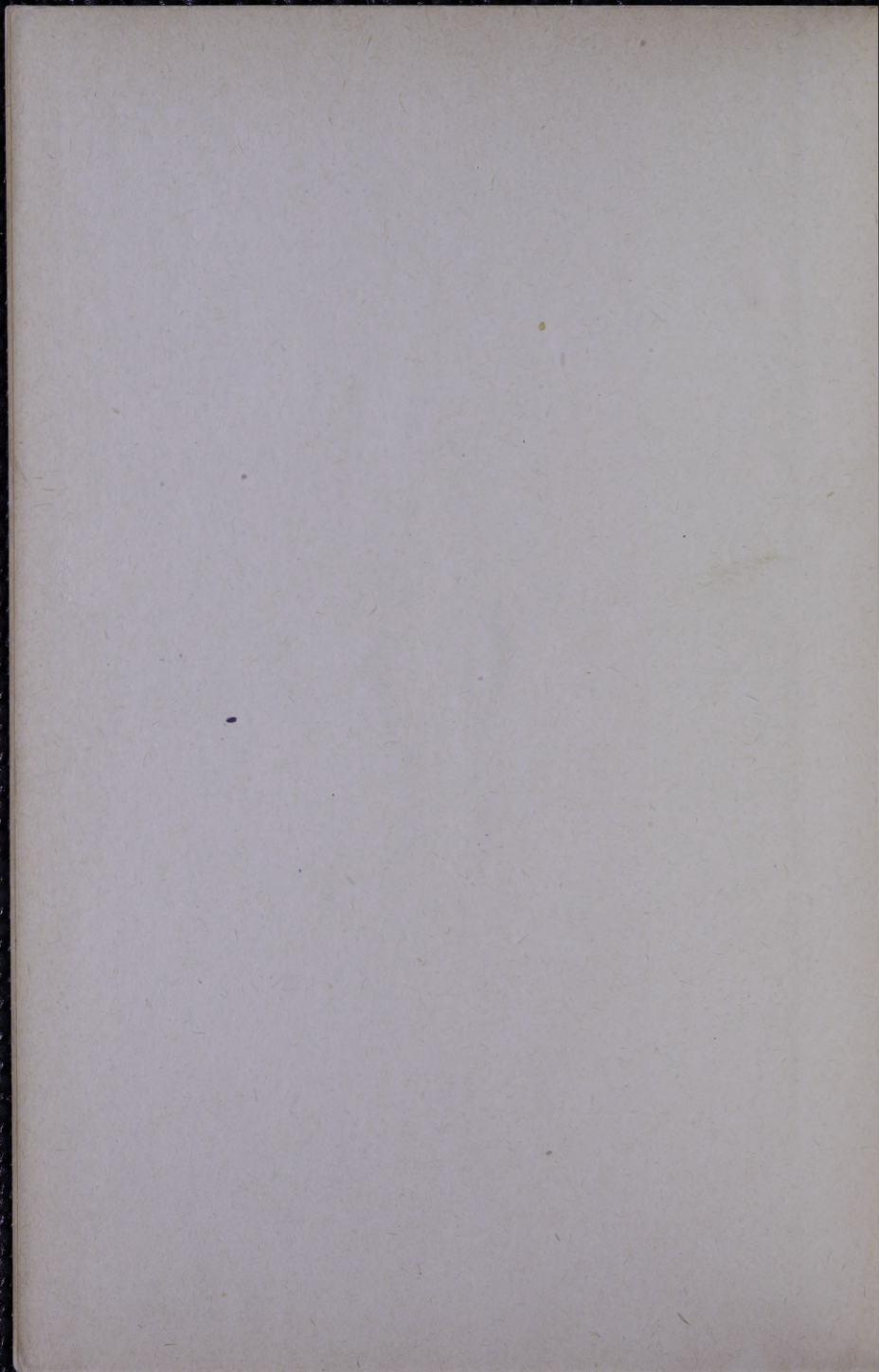
45573

45573

15 DEC. 1939

20

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309065631